

Tilsyn på omsorgssenter for **einslege mindreårige asylsøkjjarar** Korleis **er** det, og korleis **blir** det?

Den auka tilstrøyminga av menneske på flukt har ført til eit behov for å raskt opprette fleire omsorgsplassar for einslege mindreårige asylsøkjjarar. Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) utvidar omsorgssentera sine for mindreårige asylsøkjjarar med fleire avdelingar, og det blir oppretta nye senter nesten kvar veke. Private aktørar driv mange av dei nye sentera. Det er også foreslått endringar i kvalitetsforskrifta som skal opne for å kunne gi dispensasjon frå krava i ekstraordinære situasjonar. Slike dispensasjonar kan for eksempel vere å bruke rom for fleire personar, at bemanningsnorma kan setjast noko lågare, og at kravet til kva som er relevant kompetanse for den tilsette, blir utvida til å gjelde fleire utdanningar og profesjonar. Kravet vil likevel vere at tilbodet til barna skal vere forsvarleg.

Mens vi ventar på auka busetjing i kommunane, kjem behovet for nye plassar til å auke stadig, og barna risikerer å bli buande lenger på eit omsorgssenter enn planlagt.

Fylkesmennene gjennomfører to årlege tilsyn med desse omsorgssentera, og eitt av dei skal vere umeldt. Formålet med tilsyna er å undersøkje om barna får forsvarleg omsorg og behandling. Fylkesmannen undersøker derfor om barna har fått dei

vedtaka og planane dei skal ha, og om desse blir følgde opp. Det blir også undersøkt om barna får nødvendige helsekontrollar, og om dei har skoletilbod. I tillegg undersøker fylkesmannen gjennom tilsynet om omsorgssenteret har forsvarleg styring, og om dei ser til at dei tilsette får forsvarleg opplæring og oppfølging.

Når tilsyna blir gjennomførte, er det sentralt å snakke med barna.

Alle barna som bur på omsorgssenteret, får tilbod om samtale med dei som gjennomfører tilsynet. Dei som gjennomfører tilsynet, har ansvaret for å tilpasse samtalanene til alderen og språkkunnskapane til barna og til kor modne dei er. Bruk

av tolk er ofte nødvendig i desse samtalanene, og det er viktig at dei som gjennomfører samtalanene, har god tilsynsfagleg og barnefagleg kompetanse. Samtalanene er viktige for å sjå heilskapen i omsorgssituasjonen for barna. Samtalanene kan bli vanskelege fordi barna på kort tid har kontakt med mange ulike offentlege organ, og fordi dei ikkje alltid forstår den rolla tilsynet har. Temaa som barna ofte er opptekne av, er mat, leggjetider, tilgang til klede og utstyr, kor strenge dei vaksne kan vere, og kva dei får lov til eller ikkje lov til. Vi har også opplevd at barn gjennom desse samtalanene gir uttrykk for at dei er engstelege for enkelte vaksne, og at den tryggleiken og trivselen barna

opplever, kan vere avhengig av kven som er på jobb.

Inntil nyleg har det vore fire slike omsorgssenter i Noreg. Bufetat har drive dei alle, og dei har derfor lege under den same overordna leiinga. Gjennom tilsyna har fylkesmannen dei siste åra peikt på manglar ved det arbeidet med planar som institusjonen driv for barna, at planane skal vere oppdaterte og ha eit innhald som er

tilpassa kvart enkelt barn. Generelt har inntrykket vore at arbeidet med å lære opp dei tilsette har vore forsvarleg, og at omsorga for barna er teken hand om på ein forsvarleg måte.

”Når tilsyna blir gjennomførte, er det sentralt å snakke med barna.”

Tenester først – tilsyn etterpå

Tilsynsressursane til fylkesmannen skal fordelast mellom alle lovpålagde tilsyn. Dette gjeld både for einslege, mindreårige asylsøkjjarar i omsorgssenter og for tenester til barn i barnevernet.

Når talet på omsorgssenter aukar, må vi prioritere ut ifrå ei risikovurdering. Dei nyoppretta omsorgssentera har ikkje etablerte rutinar og system, og sannsynlegvis heller ikkje den same tilgangen på personell og kompetanse, som eksisterande omsorgssenter og institusjonar har. Dette taler for at faren for svikt og lovbrøt er størst i dei nyoppretta sentera.

Kva skal eit omsorgssenter ta hand om?

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) skal gi barn under 15 år som kjem utan føresette og søker asyl, tilbod om opphald på eit omsorgssenter for mindreårige. Plikta gjeld frå tidspunktet da utlendingsstyresmaktene har registrert barnet som komme inn i landet.

Når barnet har opphald på eit omsorgssenter, har Bufetat omsorga for barnet, og omsorgssenteret skal stå for omsorga. Omsorgssenteret skal gi barnet god omsorg og tryggleik, og bidra til at det får den oppfølginga og behandlinga det treng. Omsorgssenteret skal frå barnet kjem dit, vurdere kva behov barnet har for oppfølging, og varsle barnevernstenesta i opphaldskommunen dersom det er nødvendig.

Omsorgssenteret skal innan tre veker kartleggje kva behov barnet har, og formidle dette til Bufetat, som deretter skal fatte eit oppfølgingsvedtak for barnet. Omsorgssenteret skal halde fram med å vurdere kva behov barnet har for oppfølging, og kartleggje behov ved framtidig busetjing i ein kommune. All kartlegging skal gjennomførast i samarbeid med barnet. Når det er komme svar på asylsøknaden og problemstillingar kring busetjing er avklarte, skal omsorgssenteret følgje opp dette.

Kva skal fylkesmannen gjere?

Fylkesmannen skal føre tilsyn med om omsorga som blir gitt ved omsorgssentera, er forsvarleg. Tilsynet skal også undersøkje om barna på omsorgssenteret får forsvarleg omsorg og behandling, om det er utarbeidd målsetjing og plan for kvart enkelt barn, og om desse planane blir følgde og evaluerte. Både i lovgivinga og i det tilsynet skal undersøkje, er det sentralt at barnet har rett til medverknad. Barna skal ikkje utsetjast for integritetskrenkingar, og rettane deira etter barnevernlova skal respekterast.

Tilsynet skal også sjå til at det ikkje blir brukt ulovleg tvang, og at det blir jobba systematisk for å forhindre bruk av tvang. Når det gjeld barn på omsorgssentera, skal tilsynet også undersøkje om barna har kontakt med representantar som er oppnemnde etter verjemålslova, om dei har høve til helsekontroll og tolkebistand, og om det blir lagt til rette for busetjing i kommunar.

Eit overordna mål med tilsynet er også å bidra til kvalitetsutvikling og å gi grunnlag for betringsarbeid i institusjonane.